

Nếu lý quá kh làm phn m đ, vìc Trung Qu c coi thng phán quy t và liên t c quân s hóa các c u trúc đ a hình ở Bi n Đông đng ngh a v i vìc chng đng dài c a ASEAN hng t i m t B quy t c ng x (COC) v n s b kéo dài.

Giới thiệu

Trong một phần tiếp theo qua, các nước thành viên Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) đã bắt đầu một “chặng đường dài” để đạt được một Bế quy tắc ứng xử ở Biển Đông (COC) với Trung Quốc. Tình hình tiến triển chậm chạp một cách khó khăn, nhưng đáng kể đã được tích lũy trong 18 tháng qua. Tháng 5/2017, Trung Quốc và các thành viên ASEAN đã đạt được thỏa thuận về một Dữ liệu khung COC tại Cuộc họp các quan chức cấp cao (SOM) lần thứ 14 của hai víi việc thực thi Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) được tổ chức ở Quý Dông, tỉnh Quý Châu. Giai đoạn tiếp theo sẽ là mời các nước tham vấn chính thức và víi bần và thời gian hoàn thiện COC.

Ngay khi các sáng kiến ngoại giao tích cực này đang phát triển, đã có những tín hiệu báo hiệu rằng cam kết “tự kiềm chế” của Trung Quốc trên thực tế là “đèn xanh” cho việc quân sự hóa hơn nữa các đảo nhân tạo của nước này ở quần đảo Trường Sa và số hòn đảo quân sự ở Biển Đông. Chẳng hạn, ngày 29/6/2017, tổ chức Sáng kiến minh bạch hàng hải châu Á (AMTI) đã đưa tin: “Hình ảnh mới cho thấy trong khi Trung Quốc đang duy trì sự chú ý tập trung vào các cuộc đàm phán của nước này với các quốc gia Đông Nam Á về những nguyên tắc cơ bản nhằm quản lý các tranh chấp ở Biển Đông, việc xây dựng các cơ sở hạ tầng quân sự và lòng dũng cảm của nước này trên quần đảo Trường Sa vẫn tiếp diễn. Các hàm trú tên lửa, cơ sở hạ tầng radar/liên lạc và các cơ sở hạ tầng mới khác đang được đưa tới đá Chỗ Thấp, đá Vành Khăn và đá Subi, cho thấy mức độ khu vực đang tham gia vào hòa bình, Trung Quốc vẫn cam kết với việc phát triển các khả năng triển khai sức mạnh của nước này”.

ASEAN bắt đầu chặng đường dài, 1992-2011

ASEAN lần đầu tiên can dự vào các vấn đề ở Biển Đông vào tháng 7/1992 khi Trung Quốc và Việt Nam bắt đầu kéo vào một cuộc tranh chấp về các hoạt động thăm dò dầu khí gần bãi Trường Chính. ASEAN đã đưa ra một tuyên bố trong đó khuyến khích các bên không được nêu tên “hành xử kiềm chế” và lần đầu tiên kêu gọi “tự các bên có liên quan áp dụng các nguyên tắc được ghi trong Hiệp ước thân thiện và hợp tác ở Đông Nam Á làm cơ sở để thiết lập một bế quy tắc ứng xử quốc tế ở Biển Đông”.

Lời kêu gọi tự kiềm chế của ASEAN đã không nhận được sự chú ý. Cuộc năm

1994/đầu năm 1995, Trung Quốc đã chiếm đá Vành Khăn – một cấu trúc đá hình quần đảo Trường Sa mà Philippines tuyên bố chủ quyền. Các quốc gia thành viên ASEAN giờ đây bày tỏ “sự quan ngại nghiêm trọng” của họ và hối thúc các bên liên quan “kiểm soát thực hiện các hành động gây bất ổn tình hình”. Philippines đã vạch đường hành lang các quốc gia thành viên cùng khởi thông qua một bộ quy tắc ứng xử mà sẽ kiểm soát sự xâm phạm hơn nữa của Trung Quốc.

5 năm sau, vào tháng 3/2000, ASEAN và Trung Quốc đã trao đổi dề thảo Bộ quy tắc ứng xử của mỗi bên và nhất trí hợp nhất chúng thành một văn bản cuối cùng. Tuy nhiên, 4 lĩnh vực bất đồng chủ yếu tỏ ra không thể giải quyết được, đó là: phạm vi địa lý, những hạn chế về xây dựng trên các cấu trúc đá hình đá và chĩa bệ chiếm giữ, các hoạt động quân sự ở các vùng biển gần quần đảo Trường Sa, và việc liêu các ngư dân được phát hiện ở các vùng biển tranh chấp có thể bắt tôm giã và bắt giã hay không.

Sau 2 năm 8 tháng, các quốc gia thành viên ASEAN đã nhậng bả và ký kết một tuyên bố chính trị không có tính ràng buộc với Trung Quốc, đó là Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) vào tháng 11/2002. Văn kiện này đả ra 4 biển pháp xây dựng lòng tin và 5 hoạt động hợp tác tiềm nguyã. Tuy nhiên, ASEAN đã tái cam kết với việc đả đả một COC. DOC đã tái khậng đảnh rậng “việc thông qua một bộ quy tắc ứng xử ở Biển Đông sẽ thúc đảy hơn nữa hòa bình và đảnh ở khu vực và nhất trí làm việc, trên cơ sở đảng thuận, hậng tậi việc cuối cùng đả đả một tiêu này”.

Chả một hạn 2 năm thảo luận trước khi ASEAN và Trung Quốc đả đả thảo thuận về các đầu khoản tham chiậu cho Nhóm công tác chung ASEAN-Trung Quốc (JWG) đả thảo thi DOC. Tậi cuộc họp đầu tiên của JWG vào tháng 8/2005, ASEAN đã trình đả thảo đảng lậi chả đầu thảo thi DOC. ậi 2 của biển đả thảo của ASEAN, trong đó kêu gậi các cuộc tham vậ ASEAN trước cuộc họp với Trung Quốc, đã chậng minh một đầm mậu chậ. Một khậng thời gian 6 năm nữa dành cho các cuộc thảo luận không liên tục và việc trao đậi lậi lậi 21 biển đả thảo đã đậi ra trước khi có thể đả đả thảo thuận cuối cùng. ASEAN một lậi nữa đã nhậng bả và thay đậi cách đậi đả thảo của đầm 2 thành ASEAN sẽ “thúc đảy đậi thoậi và tham vậ giậ các bên”.

Tháng 7/2011, sau sự nhậng bả của ASEAN, đảng lậi chả đầu thảo thi DOC cuối cùng đã đả đả thông qua. Quốc gia trả việc thay đậi cách đậi đả thảo của đầm 2 và việc biển sung một đầm mậi rậng các hoạt động và đả án đả đả tiến hành trong khuôn khậ DOC phậ đả đả thông báo cho Hội nghị biển trậng ASEAN-Trung Quốc, đả đả lậi chả đầu cuối cùng giậng tậng câu chả với biển đả thảo do ASEAN đả trình năm 2005. Ngay cả với việc thông qua đả đả lậi chả đầu này, Trung Quốc vậ nhậ

mình rằng các tranh chấp chủ quyền và quyền tài phán này chủ yếu có thể được giải quyết song phương bởi các bên có liên quan trực tiếp.

Tháng 1/2012, tại cuộc họp đầu tiên của các quan chức cấp cao ASEAN và Trung Quốc ở Bắc Kinh, đã có sự nhất trí thiết lập 4 ủy ban chuyên gia về nghiên cứu khoa học hàng hải, bảo vệ môi trường, tìm kiếm cứu nạn và tiếp xúc xuyên quốc gia. Các ủy ban này được đưa trên 4 trong số 5 hoạt động hợp tác được đưa vào DOC năm 2002. Điều đáng kể là không có ủy ban chuyên gia nào về an toàn hàng hải và thông tin liên lạc trên biển được thiết lập.

Những “đá gài” trên chặng đường dài, 2012-2013

Ngay sau khi thông qua nội dung của văn kiện thì DOC được thông qua, các quan chức ASEAN đã quay trở lại một tiêu chuẩn đầu tiên là đặt được thỏa thuận về một COC. Ban đầu, Trung Quốc đã có động thái bác bỏ bất kỳ nỗ lực nào của các thành viên ASEAN nhằm định phôi song phương một COC; sau đó Trung Quốc đã tìm cách làm trì hoãn tiến trình. Tuy nhiên, các quan chức ASEAN đã tiếp tục và sau 7 cuộc họp đã đặt được thỏa thuận về các yếu tố then chốt được đưa vào dự thảo B- quy tắc ứng xử của ASEAN. Văn kiện này đã chính thức được thông qua bởi một cuộc họp các quan chức cấp cao ASEAN được tổ chức tại Phnom Penh từ ngày 6-7/7/2012. Ngày 9/7, các ngoại trưởng ASEAN đã nhất trí thông qua “Các yếu tố được đưa xu hướng của một B- quy tắc ứng xử khu vực của ASEAN ở Biển Đông (COC) giữa các nước thành viên ASEAN và Cộng hòa nhân dân Trung Hoa”. Các quan chức cấp cao ASEAN đã ngay lập tức nhóm họp với những người đồng cấp Trung Quốc và nhất trí bắt đầu thảo luận về COC vào tháng 9.

Thành tích đáng chú ý của ASEAN đã nhanh chóng bắt đầu suy yếu bởi những sự kiện bất thường tại Hội nghị họp các ngoại trưởng ASEAN (AMM) được tổ chức vào ngày 9/7. Ngoại trưởng Campuchia Hor Nam Hong, với tư cách Chủ tịch ASEAN, đã có bước đi chệch hướng có tính lờ là nhiều lần đưa ra phán quyết rằng 2 điểm vẫn về Biển Đông trong dự thảo tuyên bố chung là các vấn đề song phương và phải bỏ xóa bỏ. Cùng lúc, ông đã rời khỏi hội nghị, và kết quả là lần đầu tiên trong lịch sử 45 năm của mình, các bộ trưởng ngoại giao ASEAN đã không đưa ra được tuyên bố chung. Trung Quốc đã lợi dụng sự xáo trộn của ASEAN để không thực hiện thỏa thuận của nước này nhóm họp với các quan chức cấp cao ASEAN để bắt đầu các cuộc thảo luận về COC.

Giữa những sự kiện cáo lộn nhau diễn ra sau AMM lần thứ 45 của ASEAN, Ngoại trưởng Indonesia Marty Natalegawa đã khởi xướng các cuộc tham vấn với những người đồng cấp ASEAN của ông và nhanh chóng đạt được một thỏa thuận với Nguyên tắc 6 điểm của ASEAN với Biển Đông. Một lần nữa ASEAN tiếp tục cuộc tìm kiếm sự thực thi đầy đủ DOC và việc ký kết một COC khu vực. Phần ứng trước việc này, Ngoại trưởng Trung Quốc Dương Khiết Trì đã tuyên bố tại một cuộc họp báo ở Jakarta rằng Trung Quốc sẵn sàng làm việc với ASEAN để thực thi DOC và làm việc hướng tới việc cuối cùng thông qua COC “trên cơ sở đồng thuận”.

Năm 2013, Thái Lan đã đảm nhận vai trò quốc gia đi đầu phía ASEAN trong quan hệ với Trung Quốc và đã nêu lên vấn đề Biển Đông. Tháng 1/2013, công vụ Chủ tịch ASEAN đã được chuyển từ Campuchia sang cho Brunei và nhà ngoại giao chuyên nghiệp Lê Hồng Minh của Việt Nam đã thay thế Surin Pitsuwan để giữ chức Tổng thư ký ASEAN. Cả hai đều cam kết ưu tiên khôi phục các cuộc thảo luận với Trung Quốc về COC. Ngày 22/1/2013, không có sự tham vấn trước với các nước ASEAN khác, Philippines đã chính thức đề trình bản Thông báo và trình bày yêu sách hợp pháp để thiếp lập một Tòa trọng tài theo Phụ lục VII của Công ước Liên hợp quốc về Luật biển (UNCLOS).

Những diễn biến này đã làm thay đổi dòng lịch của năm trước đó và Bộ Kinh đã có phần ứng phù hợp. Đầu tháng 4/2013, tại Cuộc tham vấn các quan chức cấp cao ASEAN-Trung Quốc lần thứ 19, Trung Quốc đã tuyên bố sẵn sàng bắt đầu các cuộc thảo luận với ASEAN về một COC vào cuối năm đó. 2 tháng sau, ASEAN đã triệu tập AMM lần thứ 46 ở Brunei và đưa ra một thông cáo chung trong đó tuyên bố: “Chúng tôi mong đợi sự can dự tiếp tục với Trung Quốc trong việc thực thi đầy đủ và hiệu quả DOC trên mọi phương diện của nó. Chúng tôi sẽ tiếp tục tiến hành các hoạt động và dự án hợp tác chung đã được 2 bên nhất trí phù hợp với những lợi ích chung thực thi DOC. Chúng tôi nhận mạnh sự cần thiết duy trì đồng lịch tích cực cho đối thoại và tham vấn sau Các cuộc tham vấn quan chức cấp cao ASEAN-Trung Quốc lần thứ 19 và Nhóm công tác chung ASEAN-Trung Quốc lần thứ 8 về việc thực thi DOC. Tính đến tầm quan trọng của dịp kỷ niệm 10 năm Quan hệ đối tác chiến lược ASEAN-Trung Quốc năm 2013, chúng tôi trông đợi các cuộc tham vấn chính thức giữa ASEAN và Trung Quốc về cấp SOM về COC với mục tiêu là đạt được việc ký kết sớm một Bộ quy tắc ứng xử ở Biển Đông, mà sẽ giúp tăng cường hòa bình, ổn định và sự thịnh vượng ở khu vực.”

Phần ứng của Trung Quốc với ASEAN là thận trọng. Đầu tháng 8/2013, Ngoại trưởng Vương Nghị đã đến thăm Malaysia, Thái Lan, Lào và Việt Nam. Ông Vương đã tuyên bố tại một cuộc họp báo vào ngày 5/8 rằng Trung Quốc và ASEAN mọi khi “nhất trí thực hiện các cuộc tham vấn [khác với các cuộc đàm phán] về việc xúc tiến tiến trình

v ‘B quy tíc ng x Biñ òng (COC)’ trong khuôn kh thc thi ‘Tuyên b v ng x của các bên ò Biñ òng (DOC)’... Ông Vng sau đó đã cñh báo rñg các bên phì có nhng k vng h p lý, các cu c đàm phán phì đ c d a trên s đng thu n, s can thi p t bên ngoài phì đ c ng n ch n, và t t c các bên phì đi theo cách ti p c n tñg b c m t.

Ngày 13/9/2013, Trung Qu c và ASEAN đã t ch c các cu c tham v n đ u tiên v COC trong ph m vi JWG v vi c thc thi DOC t i m t cu c g p gi a các quan ch c c p cao ò Tô Châu, Trung Qu c.

H i ngh th òng đ nh l n th 23 của ASEAN nhóm h p vào ngày 9/10/2013 ò Brunei. Tuyên b của ch t ch tán thành thông cáo chung của các ngo òi tr òng và “giao nhi m v cho các b tr òng của chúng ta ti p tíc làm vi c tích c c v i Trung Qu c trên con đ òng ti n v phía tr c đ s m ký k t B quy tíc ng x Biñ òng (COC) trên c s đng thu n”.

Chặng đàng dài của ASEAN đ y nhanh nh p đ , 2014-2017

Trong n m 2014 và 2015, ASEAN và Trung Qu c ti p tíc có s ti n tri n trong các bi n pháp nh m đ thc thi DOC. Chng h n, t i SOM ASEAN-Trung Qu c l n th 12 đ c t ch c t i Qu ng Ninh, Vi t Nam, ngày 9/6/2014, các quan ch c c p cao đã th o lu n v b n ch t của COC c ng nh các cách ti p c n đ thi t k nó l n đ u tiên. H c ng đã đi đ n nh t trí phác th o các đ òng l i ch đ o cho m t đ òng dây nóng đ ph n ng tr c các s vi c c p bách trên bi n và hoàn thi n cách di n đ t của Tuyên b chung ASEAN-Trung Qu c v vi c thc thi B quy tíc ng x cho nhng cu c đng đ ngo ài ý mu n trên bi n (CUES). Cu i cùng, SOM đã th o lu n nhng s chu n b cho m t cu c g p đ c bi t gi a các ngo òi tr òng của các n c này.

SOM ASEAN-Trung Qu c ti p theo v DOC đ c t ch c ò Thành ô, Trung Qu c, t ngày 19-20/10/2015. Các quan ch c c p cao “đã nh t trí duy trì đng l c của các cu c tham v n chính thc th òng xuyên và làm vi c h òng t i s m ký k t m t COC trên c s đng thu n”. Ngày 21/11/2015, H i ngh th òng đ nh ASEAN-Trung Qu c l n th 18 đ c t ch c ò Kuala Lumpur. Tuyên b của ch t ch “nh n m nh t m quan tr òng của vi c duy trì hòa bình, an ninh và òn đnh c ng nh b o v quy n t do hàng h i và hàng không ò Biñ òng” và tái kh ng đ nh “cam k t của

chúng tôi đ⊃i v⊃i vi⊃c đ⊃m b⊃o th⊃c thi đ⊃y đ⊃ và hi⊃u qu⊃ toàn b⊃ Tuyên b⊃ v⊃ ⊃ng x⊃ c⊃a các bên ⊃ Bi⊃n ⊃ng (DOC): xây đ⊃ng, duy trì và gia t⊃ng s⊃ t⊃n nhi⊃m và lòng tin v⊃i nhau; t⊃ ki⊃m ch⊃ trong vi⊃c ti⊃n hành các ho⊃t đ⊃ng; không vi⊃n t⊃i vi⊃c đ⊃a ho⊃c s⊃ đ⊃ng v⊃ l⊃c; và các n⊃c có ch⊃ quy⊃n có liên quan tr⊃c ti⊃p gi⊃i quy⊃t nh⊃ng b⊃t đ⊃ng và tranh ch⊃p c⊃a h⊃ thông qua các bi⊃n pháp hòa bình, bao g⊃m thông qua các cu⊃c tham v⊃n và đàm phán h⊃u ngh⊃, tuân th⊃ lu⊃t pháp qu⊃c t⊃ trong đó có Công ⊃c Liên h⊃p qu⊃c v⊃ lu⊃t bi⊃n n⊃m 1982 (UNCLOS 1982)”.

Mong mu⊃n c⊃a ASEAN h⊃i thúc Trung Qu⊃c đ⊃y nhanh nh⊃p đ⊃ các cu⊃c tham v⊃n v⊃ COC đ⊃i l⊃p v⊃i s⊃ mi⊃n c⊃ng c⊃a B⊃c Kinh t⊃i H⊃i ngh⊃ đ⊃c bi⊃t ngo⊃i tr⊃ng Trung Qu⊃c-ASEAN đ⊃c t⊃ ch⊃c ⊃ Côn Minh ngày 14/6/2016. ⊃ng ch⊃ t⊃ch h⊃i ngh⊃ này là Trung Qu⊃c và Singapore, v⊃i vai trò n⊃c đ⊃u ph⊃i c⊃a ASEAN v⊃i Trung Qu⊃c. Tr⊃c h⊃i ngh⊃, các ngo⊃i tr⊃ng ASEAN đã thông qua m⊃t thông cáo báo chí th⊃ hi⊃n s⊃ th⊃t v⊃ng c⊃a h⊃: “Chúng tôi l⊃u ý r⊃ng 2016 là m⊃t c⊃t m⊃c đ⊃i v⊃i quan h⊃ ASEAN-Trung Qu⊃c khi nó đánh đ⊃u đ⊃p k⊃ ni⊃m l⊃n th⊃ 25 quan h⊃ đ⊃i tho⊃i ASEAN-Trung Qu⊃c. Chúng tôi mong mu⊃n đ⊃c làm vi⊃c v⊃i Trung Qu⊃c đ⊃ đ⊃a quan h⊃ h⊃p tác ASEAN-Trung Qu⊃c lên t⊃m cao m⊃i. Nh⊃ng chúng tôi c⊃ng không th⊃ ph⊃t l⊃ nh⊃ng gì đang di⊃n ra ⊃ Bi⊃n ⊃ng vì đó là m⊃t v⊃n đ⊃ quan tr⊃ng trong quan h⊃ và s⊃ h⊃p tác gi⊃a ASEAN và Trung Qu⊃c. Đó là b⊃i c⊃nh di⊃n ra H⊃i ngh⊃ đ⊃c bi⊃t ngo⊃i tr⊃ng ASEAN-Trung Qu⊃c hôm nay”.

Trung Qu⊃c r⊃t không hài lòng v⊃i thông cáo báo chí này vì B⊃c Kinh t⊃ lâu đã l⊃p lu⊃n r⊃ng v⊃n đ⊃ Bi⊃n ⊃ng là m⊃t v⊃n đ⊃ song ph⊃ng không liên quan đ⊃n ASEAN. Do đó, Trung Qu⊃c đã gây áp l⊃c ngo⊃i giao n⊃ng n⊃ lên các ngo⊃i tr⊃ng ASEAN đ⊃ h⊃ t⊃ b⊃ thông cáo báo chí c⊃a mình và thay vào đó nh⊃t trí v⊃i m⊃t tuyên b⊃ g⊃m 10 đ⊃m c⊃a Trung Qu⊃c. Campuchia đã s⊃n lòng đóng vai trò đ⊃ng minh v⊃i s⊃ đ⊃c đoán c⊃a Trung Qu⊃c và phá v⊃ s⊃ đ⊃ng thu⊃n c⊃a ASEAN. H⊃i ngh⊃ đ⊃c bi⊃t k⊃t thúc trong s⊃ l⊃n x⊃n. Ngo⊃i tr⊃ng Singapore r⊃i h⊃i ngh⊃ s⊃m thay vì tham đ⊃ cu⊃c h⊃p báo chung. Malaysia, Philippines và Vi⊃t Nam sau đó đã công b⊃ b⊃n sao c⊃a thông cáo báo chí, đ⊃c truy⊃n thông các n⊃c này đ⊃ng t⊃i.

Ngày 12/7/2016, Tòa tr⊃ng tài xét x⊃ các tuyên b⊃ ch⊃ quy⊃n mà Philippines đ⊃ trình ch⊃ng l⊃i Trung Qu⊃c đã đ⊃a ra phán quy⊃t đ⊃ng thu⊃n ch⊃ng l⊃i Trung Qu⊃c trên t⊃t c⊃ ngo⊃i tr⊃ m⊃t v⊃n đ⊃. Trung Qu⊃c sau đó đã đ⊃y m⊃nh vi⊃c tuyên truy⊃n công kích t⊃nh trung th⊃c c⊃a các th⊃m phán và c⊃ s⊃ pháp lý c⊃a phán quy⊃t c⊃a h⊃.

Ban đầu chỉ có 2 thành viên ASEAN là Philippines và Việt Nam đưa ra các tuyên bố công nhận phán quyết theo đúng tên gọi của nó. Từ đó đến nay, mọi thành viên ASEAN đều đã sử dụng cách nói quanh co là “các tiến trình pháp lý và ngoại giao”. Rodrigo Duterte, tổng thống Philippines mới đắc cử, đã đặt sang một bên phán quyết để xoa dịu, nếu không muốn nói là lấy lòng Trung Quốc.

Chuyên gia Kavi Chongkittavorn lập luận thuyết phục rằng “về thực chất nói chung của ASEAN ở Biển Đông đã được công nhận” sau phán quyết. Ông lập luận dựa trên sự giống nhau 4 văn kiện được thông qua tại Hội nghị bộ ngoại trưởng ASEAN lần thứ 49 ở Viên Chăn 12 ngày sau phán quyết:

- Tuyên bố của ngoại trưởng ASEAN nhân dịp kỷ niệm lần thứ 40 Hiệp ước thân thiện và hợp tác ở Đông Nam Á (TAC);

- Thông cáo chung của Hội nghị ngoại trưởng ASEAN lần thứ 49, Viên Chăn, 24/7/2016;

- Tuyên bố chung của ngoại trưởng các nước thành viên ASEAN và Trung Quốc về việc thực thi đầy đủ và hiệu quả Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (ngày 25/7/2016); và

- Tuyên bố chung của ngoại trưởng các nước thành viên ASEAN về duy trì hòa bình, an ninh và ổn định ở khu vực.

Kavi kết luận rằng ASEAN đã đặt được một lập trường đúng đắn thuận lợi về vấn đề Biển Đông và điều này “bật ngửa tỏ ra một tình huống cùng thắng cho các bên liên quan” và với sự trợ lực của Philippines, sự mạnh mẽ đàm phán của ASEAN đã gia tăng và “đã nối lại tiến trình hàn gắn quan hệ ASEAN-Trung Quốc...”.

Tháng sau đó, các quan chức cấp cao Trung Quốc và ASEAN gặp mặt ở Trung Quốc để tham dự cuộc họp lần thứ ba trong năm, giữa họ đã đặt được tiến triển đáng chú ý trong 3 lĩnh vực. Theo nhận xét, họ đã thông qua đồng thuận nội bộ cho một đồng

dây nóng đã sôi động trong các tình huống khẩn cấp trên biển. Thứ hai, họ đã nhất trí rằng CUES được áp dụng đối với Biển Đông. Thứ ba, họ đã nhất trí hoàn thiện một đề thảo khung cho COC trước thời điểm giữa năm 2017.

Số đông thuôn mại của các ngoại trưởng ASEAN đã được tán thành bởi Hội nghị thường niên được tổ chức tại Viêng Chăn từ ngày 6-7/9. Các nhà lãnh đạo ASEAN cũng đã hoan nghênh việc thông qua Tuyên bố chung ASEAN-Trung Quốc về DOC, Tuyên bố chung ASEAN-Trung Quốc về việc ứng dụng bộ quy tắc ứng xử cho những cuộc đụng độ ngoài ý muốn trên biển ở Biển Đông, và những lời đề nghị cho việc liên lạc để giải quyết dây nóng giữa các quan chức cấp cao của bộ ngoại giao các nước thành viên ASEAN ở Trung Quốc để phân ứng trước những tình huống khẩn cấp trên biển trong việc thực thi Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông.

Lần gần đây nhất ASEAN xem xét các vấn đề ở Biển Đông là tại Hội nghị thường niên ASEAN lần thứ 29, được tổ chức tại Manila vào cuối tháng 4/2017 dưới sự chủ trì của Tổng thống Duterte. Đã có sự tranh luận kịch liệt giữa các nhà lãnh đạo về cách diễn đạt của đề thảo tuyên bố của chủ tịch, đặc biệt là về việc Trung Quốc quân sự hóa các đảo nhân tạo gần đây.

Tuyên bố cuối cùng do chủ tịch đưa ra đã rất cố gắng xoa dịu Trung Quốc. Phần về Biển Đông đã được tóm gọn trong 2 đoạn, nhắc lại các phát biểu chính sách trong quá khứ. Tuyên bố lưu ý một cách ôn hòa rằng “chúng tôi đã ghi nhận những mối quan ngại được bày tỏ bởi một số nhà lãnh đạo về những diễn biến gần đây ở khu vực” thay vì “những mối quan ngại nghiêm trọng” được lưu ý trong năm 2016 chẳng hạn như việc cưỡi thuyền vượt, leo thang các hoạt động và quân sự hóa. Một lần nữa ASEAN đã lược bỏ phần nhắc tới phán quyết của Tòa trọng tài, mặc dù đoạn thứ 7 kêu gọi “tôn trọng đầy đủ các tiến trình pháp lý và ngoại giao”.

Điều gì đang chờ đợi phía trước?

Tính đến tháng 7/2017, số tiền bỏ trong việc thực thi 5 lĩnh vực hợp tác được đề xuất trong DOC năm 2002 (bảo vệ môi trường biển, nghiên cứu khoa học biển, an toàn hàng hải và liên lạc trên biển, tìm kiếm cứu nạn và đấu tranh chống tội phạm xuyên quốc gia) mới chỉ ở giai đoạn khởi đầu. Thưa thớt áp dụng CUES cho Biển Đông là một điểm khởi đầu tốt để xử lý vấn đề an toàn hàng hải và liên lạc trên biển; những CUES không bao hàm các hoạt động của các tàu cảnh sát biển, vấn đề

Phần VII của UNCLOS).

Nếu lý quá kh làm phần m đầu, vìc Trung Quoc coi thong phán quyit và liên tục quân s hóa các cu trúc đia hình ở Biển Đông đng ngha vi vic chng đng dài của ASEAN hàng t m t COC v n s b kéo dài.

Carlyle A. Thayer là Giáo s Danh d trng New South Wales, Hc vi n Quoc phòng Úc, Canberra, ông cng là giám đc của Thayer Consultancy. Bài vi t đc đng trên [Maritime Issues](#).

Tr n Quang (gt)